

*В.В. Сердюк,
кандидат юридичних наук, доцент
(Верховний Суд України)*

Судова влада та її місце в теорії поділу влади

Ключові слова: *влада, теорія поділу влади, судова влада, правосуддя, судочинство.*

Теоретичне дослідження здійснення державою судової функції (судової влади), включаючи питання про її наявність чи відсутність, ускладнюється необхідністю уникнути ототожнення цієї складової державної влади із судовою системою. На емпіричному рівні в державно-організованому суспільстві судова влада постає у вигляді системи органів (посадових осіб), які розв'язують юридично значимі спори, тобто спори, що можуть бути вирішені на підставі державно-визнаних правил, та офіційно санкціонують можливість застосування державного примусу. Такі органи і посадові особи існували й існують у будь-якій з форм організації державної влади. Тому лише наявність судів, а також тих чи інших правил вирішення конфліктів, що виникають у суспільстві, ще не є свідченням наявності феномена судової влади. Тобто, система судових органів і судова влада не є тотожними поняттями.

Судова влада неможлива без судової системи, але за наявності системи судових органів не можна стверджувати про те, що в даній державі існує судова влада. Як зазначає В.В. Єршов, зовнішня схожість цих соціальних феноменів підсилюється тією обставиною, що і за наявності, і за відсутності судової влади рішення судів мають обов'язковий характер і їх вико-

нання забезпечується всією потужністю державної машини. Крім того, навіть теоретичне припущення існування судової влади як чогось відмінного від однієї з функцій, що реалізуються органами держави, передбачає поділ державної влади [1, с. 17].

Ідея поділу влади на законодавчу, виконавчу і судову супроводжує пошук людством ідеальної держави протягом багатьох століть. У початковому стані ідея про поділ влади вбачається у працях давньогрецьких мислителів, таких як Арістотель, Платон, Полібій, Епікур та інші. Утвердження поділу влади як складової вчення про демократичну державу пов'язано з революційними подіями XVII-XVIII ст., коли Дж. Локк і Ш. Монтеск'є сформулювали цей принцип як важливу гарантію проти концентрації і зловживання владою, властивих тогочасним феодальним монархіям. Перші ж конституції — Пилипа Орлика 1710 р., США 1787 р., Франції 1789 р. — закріпили, хоча й у різних варіантах та інтерпретаціях, ідею поділу влади, вбачаючи в цьому важливий елемент рівноваги трьох основних функцій державної влади, необхідний для здійснення головної функції держави - охорони прав і свобод людини.

Біля витоків теорії поділу влади в класичному розумінні цього вчення, безумовно, стояв Дж. Локк. Він цілком підтримував ідеї природного права, суспільного договору, народного суверенітету, невідчужуваних свобод особи, збалансованості влади, законності повстання проти тирана. У встановленому людьми загальному законі він убачав першу ознаку, що конститує державу. Дж. Локк наполягав на тому, що хто б не мав верховну владу в державі, йому ставиться в обов'язок "керувати згідно з встановленим постійним законом, проголошеним народом і відомим йому, а не шляхом імпровізованих законів". Високий престиж закону виникає з того, що він, за Дж. Локком, є вирішальним інструментом збереження і розширення свободи особи, що також гарантує індивіда від сваволі і деспотичної волі інших осіб. "Там, де немає законів, там немає і свободи" [2, с. 269-277].

Підтримка режиму свободи, реалізація "головної і великої мети" політичного співтовариства неодмінно вимагають, щоб публічно-владні правомочності держави були чітко розмежовані і поділені між різними органами. Правомочність приймати закони (законодавча функція влади) покладається тільки на представницьку установу всієї нації — парламент. Компетенція запроваджувати закони в життя (виконавча функція влади) належить монарху, уряду.

За Дж. Локком основне місце приділяється владі законодавчій, як верховній (але не абсолютній) у країні, а інші влади повинні підпорядковуватися їй. Разом з тим, вони зовсім не є пасивними додатками законодавчої влади і здійснюють на неї досить активний вплив. Найважливіше обмеження влади парламенту за Дж. Локком — законодавча влада "зобов'язана відправляти правосуддя і визначати права підданого за допомогою проголошених постійних законів і відомих уповноважених ними суддів". Власне кажучи, нормальна "структура

правління" в уяві Дж. Локка — це комплекс офіційних нормативно закріплених стримувань і противаг. Ці уявлення про диференціацію, принципи поділу, зв'язку і взаємодії окремих частин (складових) єдиної державної влади лягли в основу доктрини буржуазного конституціоналізму, що зароджувалася в XVII ст.

Підкреслимо, що Дж. Локк, неодноразово торкаючись питань про суд, усе-таки не виділив судову владу в окрему, самостійну складову державної влади. Він зупинився лише на характері взаємин законодавчої влади із судами, вважаючи, що законодавець не може брати на себе право веліти за допомогою деспотичних указів, а зобов'язаний визначити права підданих за допомогою проголошуваних постійних законів, на сторожі яких повинні бути уповноважені на те судді. Однак роль останніх у боротьбі зі злочинністю Дж. Локк недооцінював, підтримуючи позицію про те, що великі злочинці некарані, оскільки вони занадто сильні для слабких рук правосуддя [3, с. 341].

Найбільш детально теорія поділу влади відображена в роботах Ш. Монтеск'є. Глибина й оригінальність його суджень, викладених у книзі "Про дух законів" часом недооцінюються, хоча його концепція не зводиться до ідеї примітивного поділу праці між державними органами. Серцевиною концепції Ш. Монтеск'є уявляється наступна думка: "Щоб не було можливості зловживати владою, необхідний такий порядок речей, за якого різні влади могли б взаємно стримувати одна одну". Таким чином, Ш. Монтеск'є був першим, хто висунув ідею про необхідність доповнення принципу поділу влади системою стримувань і противаг. Він не обмежився цим, а запропонував конкретні механізми стримування і контролю. Так, критикуючи форму правління, Ш. Монтеск'є сприймав ідеалізацію Дж. Локка щодо монархічно-конституційного політичного режиму, який здійснює

поділ законодавчої, виконавчої і судової влади. Поділ і взаємне стримування влади є, за Монтеस्क'є, головною умовою для забезпечення політичної волі в її відносинах до державного устрою [4, с. 290-291].

Ш. Монтеस्क'є виділив судову владу в самостійну сферу здійснення державної влади, і це являє собою істотний внесок у розвиток теорії поділу влади, завдяки чому доктрина набула ознак стрункості і логічної завершеності. У порівнянні зі своїми попередниками Ш. Монтеस्क'є робить помітний крок у розвитку поглядів щодо функцій і процедур судової влади. Зокрема, на відміну від Дж. Локка в його працях містяться ідеї як про функції законності, охорони прав і інтересів громадянина, так і функції правосуддя, охорони свободи волі і безпеки особи, що здійснює судова влада. Крім цього, у працях Монтеस्क'є багато уваги приділяється вирішенню конфліктів між громадянами, охороні законності, безпеки, свобод і власності особи. Ці функції судової складової державної влади він розкрив через призму суддівських формальностей і суддівських помилок. У зв'язку з цим, Ш. Монтеस्क'є надавав особливого значення судовим процедурам, кількість яких збільшується із зростанням поваги до честі, майна, життя і свободи громадян.

Багато ідей Ш. Монтеस्क'є були предметом аналізу в працях іншого французького мислителя — Ж.-Ж. Руссо, який виступив із критикою ряду позицій попередників. Згідно з Ж.-Ж. Руссо, народ “може бути представлений тільки самим собою”, “передаватися може влада, але ніяк не воля”. Тим самим мислитель, власне кажучи, заперечував як представницьку форму влади, так і принцип й ідеї поділу верховної, суверенної влади в державі на різні її складові. За Ж.-Ж. Руссо, законодавча влада здійснюється тільки самим народом-сувереном безпосередньо, а виконавча влада не може належати

всій масі народу як законодавцю або суверену, тому що ця влада виражається лише в актах приватного характеру, що взагалі не відносяться до сфери Закону, а, отже, до компетенції суверена, всі акти якого тільки і можуть бути законами” [5, с. 48].

Якщо Ш. Монтеस्क'є розглядав судову владу як засіб стримування законодавчої і виконавчої влади, то Ж.-Ж. Руссо значно повніше уявляв спектр їхніх відносин, а також більш глибоко і детально досліджував сутнісні аспекти “третьої” влади, хоча і не вживав цього поняття у своїй основній праці “Про суспільний договір...”. Він вважав, що коли неможливо установити точне співвідношення між складовими частинами держави або усунути причини, що безупинно порушують ці відносини, тоді створюють особливу магістратуру, що не входить до загального організму, але спрямовує кожного члена у справжні відносини: або між державою і народом, або між державою і сувереном, або між обома сторонами одночасно, якщо це необхідно [6, с. 574].

Ж.-Ж. Руссо одним з перших визначив функціональну роль суду як гаранта недоторканності свободи людини. Він зазначав про право арештованого на оскарження до суду застосованого до нього арешту, про повноваження суду перевірити обґрунтованість обмеження свободи громадянина. В цілому необхідно вказати, що Ж.-Ж. Руссо критично розвинув погляди Дж. Локка і Ш. Монтеस्क'є, в результаті чого була створена основа теорії поділу влади в сучасній державі. Праці зазначених мислителів у сукупності презентують концепцію поділу влади, названу класичною. Досліджуючи праці Дж. Локка, Ш. Монтеस्क'є, Ж.-Ж. Руссо та інших мислителів, можливо стверджувати, що становлення судової влади як самостійної складової державної влади обумовлено не божественним приреченням, а кардинальними змінами в суспільному устрої. Засновники класичної теорії

поділу влади як один з пріоритетних напрямів діяльності судової влади виділяли здійснення судом контролю за органами виконавчої влади під час виконання ними правозахисної функції.

Наразі існує думка про божественну природу судової влади, якої дотримується, зокрема, російський учений П.М. Баренбойм. На підтвердження своїх поглядів він наводить цілий ряд аргументів, узятих, у тому числі, з Біблії, з різних наукових трактатів, у яких викладені відповідні положення і висновки. Про поділ влади, вважає П.М. Баренбойм, можна говорити тільки тоді, коли судова влада цілком, або частково відокремлена від виконавчої і законодавчої влади і користується достатньою незалежністю.

Ще одним із критеріїв поділу влади автор виокремлює “підсудність” глави держави, керівника виконавчої влади. З цього погляду, за П.М. Баренбоймом, автори Біблії в “Книзі Суддів” сформулювали найважливішу доктринальну тезу: божественне походження судової влади і її незалежність від царської влади. Божественне походження царської влади було найважливішим ідеологічним доктринальним обґрунтуванням монархічної влади протягом багатьох десятиків століть. Сама назва - “Книга Суддів”, ясно вказує, що автори Старого Заповіту вважали здійснення правосуддя найбільш значимим із усіх діянь, а суддів — найбільш значимими в сенсі збереження духовних і правових цінностей народу, а також його єднання в конкретний історичний період [7, с. 21-23].

Стаття 6 Конституції України проголошує, що державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу і судову. Зауважимо, що Ш.Монтеск’є говорив не про “гілки” влади, а про її “роди”. Тоді виникає питання: що відрізняє самостійний рід (гілку) влади від системи державних органів, які здійснюють відповідну судову функцію і мають самостійну сферу діяльності?

По-перше, ідеологічною, теоретичною і юридичною передумовою здійснення судової влади повинно бути визнання необхідності такого державного устрою, який мінімізував би небезпеку тиранії і сваволі. При цьому потрібно враховувати, що спрощеним ідеалом такого устрою вважалось те, що легітимний законодавець приймає закони, виконавча влада точно і неухильно провадить їх у життя, а суди вирішують конфлікти на підставі суворого дотримання приписів законодавця. Але подальший розвиток суспільства підтверджує, що про судову владу можливо вести мову тільки тоді, коли суд наділений повноваженнями, що дають йому змогу реально захищати “територію свободи” особи від втручання і законодавчої, і виконавчої влад.

По-друге, поява нової якості у судової системи, тобто її трансформація в судову владу, передбачає наявність умов стосовно її автономного функціонування. Це означає, що реалізація функцій забезпечення (матеріально-технічна, кадрова, інформаційно-аналітична тощо) повинна здійснюватися під керівництвом вищих органів судової влади і не залежати від довільних рішень інших складових влади. Мова йде про відносну автономію реалізації судовою владою функцій забезпечення хоча б і тому, що розмір фінансування судової системи визначається Державним бюджетом України, який приймається законодавчою владою — парламентом. Крім того, деякі з функцій забезпечення можуть передаватися й органам виконавчої влади (наприклад, Державній судовій адміністрації).

По-третє, автономність судової влади, звичайно, може бути тільки відносною, вона не може існувати без інших складових державної влади, оскільки коло конфліктів, що підлягають вирішенню судом, окреслюється законом шляхом застосування відповідної процедури його прийняття законодавчою владою, а реалізація (виконання) загальнообов’язкової сили судових рішень потребує значною

мірою визначених дій органів виконавчої влади. Ми вважаємо, що саме ця обставина спонукає до пошуку критерію, який відрізняє судову складову державної влади від простого функціонування судової системи.

Відсутність будь-яких орієнтирів, крім чинного законодавства, фактично ставить суд в один ряд з органами виконавчої влади, роблячи його рівнопорядкованим пануванню законодавця. В часи Ш.Монтеск'є такий підхід до судової складової державної влади був виправданий існуванням абсолютних монархій. Але коли вони зникали чи трансформувалися в конституційні монархії, а тоталітарні держави “випали” з природного процесу розвитку західної цивілізації, питання про можливість судової влади обмежувати сваволлю законодавця стало вимагати не тільки теоретичних розвідок, але й інституційно-юридичного підґрунтя, яке можуть складати два компонента.

По-перше, це ратифікація державами міжнародних актів, які закріплюють обов'язковий мінімум прав і свобод особи, що ставить ці акти на вершину ієрархії джерел права. Відповідно до частини 1 статті 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. При цьому сам зміст міжнародного договору повинен відповідати двом обов'язковим умовам — не тягти за собою обмеження прав і свобод людини і громадянина та не суперечити основам конституційного ладу України.

По-друге це прояв у судів нової, невідомої Ш. Монтеск'є і його сучасникам функції конституційного контролю, в силу якої судова влада здобула право фактично анулювати дію законів та інших нормативних актів, які суперечать положенням Конституції України. Наведене свідчить про практичне впровадження положень частини 2 статті 124

Конституції України, відповідно до якої юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. Отже, судова система стає судовою складовою державної влади (судовою владою) тоді, коли вона наділяється відповідними можливостями впливу на інші її складові, “вмикається” в систему стримувань і противаг влади, які перешкоджають узурпації всієї державної влади однією з її складових.

Зауважимо, що теорія поділу влади в науковій і навчальній юридичній літературі неодноразово була об'єктом обґрунтованої критики. Так, ревізію цієї теорії здійснив Б. Констант, за яким у конституційних монархях повинно існувати не три, а чотири складові влади. Останню він пропонував надати королю з метою усунення конфліктів шляхом накладення вето на проекти законів, скликання парламенту на надзвичайні засідання та розпуску парламенту. Ця теорія знайшла своє застосування в Португалії в 1826 р.: влада законодавча, врівноважуюча, виконавча і судова, однак на практиці засвідчила тільки посилення королівської влади, яке виходило за межі конституційної монархії. В свою чергу, це призвело до терору проти короля. Як зазначав Б.Констант, жодна теорія не принесла стільки лиха Франції, як теорія поділу влади на три складові [8, с. 7].

Негативне ставлення до теорії поділу державної влади було властиве і німецькій правничій науці. Так, на думку Р. фон Моля, роздрібнення державою влади на три окремі та незалежні гілки фактично розкладає державний організм — цю єдність у множині — та практично веде до анархії та руйнації [9, с. 71]. Професор П. Лабанд ще більш категорично писав, що ця теорія руйнує єдність держави і логічно неправильна, а практично нездійсненна [10, с. 39-52].

Отже, і позитивна практика реалізації принципу поділу влади на три складові і критичні позиції відомих філософів, соціологів та правників заслуговують

на увагу і повагу. Що ж до України, то наразі реалізація цієї теорії призводить до постійних політичних конфліктів і суперечок, до періодичних криз державної влади, які тривають доти, поки одна з гілок влади не перемагає. Найчастіше в Україні верх брав президент, оскільки саме він відповідно до частини 1 статті 102 Конституції України є главою держави і опирається на весь державний апарат і силові структури, позаяк вони підпорядковані йому і належать до виконавчих органів влади й управління.

Крім того, це обумовлено і недосконалістю демократичних форм правління і державно-політичного режиму — способів і методів управління державою та суспільством, в тому числі і “своїми” інтересами кожної гілки влади. В такому випадку система “стримувань і противаг” є малоефективною, а деякі питання державного управління вирішуються з позиції сили, різноманітного примусу й адміністративного тиску. В умовах поділу влади в Україні, скоріше за все, діє принцип децентралізації, перетягування одіяла, про що влучно зазначав великий український байкар Л.І. Глібов у творі “Лебідь, рак і щука”.

Стверджуємо, що на сучасному етапі розвитку суспільства класичне вчення про поділ влади необхідно розуміти як поділ не власне влади, а її функцій, з врученням кожної функції особливому органу держави. Розмежування функцій державної влади є власне поділом праці за сферами діяльності на державному рівні, які об’єктивно впливають із завдань і функцій держави і суспільства.

Виходячи з того, що принцип поділу функцій влади в нашій країні було вперше визнано в Декларації про державний суверенітет України, а власне термін “судова влада” з’явився тільки в нормах Конституції України 1996 р., то існує недостатня теоретична розробка поняття судової влади. Більш того, наразі немає навіть єдиного підходу до дефініції “судова влада”. Зокрема, деякі автори

виходили з її організаційної форми — системи судових органів, продовжуючи тим самим традицію, притаманну дорадянському і радянському періодам вітчизняної історії [11, с. 158]. Так званий функціональний підхід до визначення цього поняття був відомий С.В. Познишеву, який визначав її як “окремі органи, які не несуть функцій адміністративних чи законодавчих”, що покликані “здійснювати закон, утверджувати його панування в житті, боротися із сваволею і насильством, всебічно розглядаючи справу” [12, с. 87-89].

В наш час визначення судової влади через систему органів також достатньо поширено у вітчизняній та зарубіжній юридичній науці. Так, на думку В.І. Борденюка “судова влада являє собою цілісну систему органів державної влади, до якої належать суди загальної юрисдикції та Конституційний Суд України, а факторами такої цілісності є єдність цілей, функцій і завдань органів судової влади, принципів їх організації та діяльності” [13, с. 151]. Аналогічні за змістом визначення судової влади даються як вітчизняними, так і зарубіжними правниками, розглядаючи судову владу як надані спеціальним органам держави — судам — повноваження з вирішення віднесених до їх компетенції питань, що виникають при застосуванні права і реалізації цих повноважень шляхом конституційного, цивільного, кримінального, адміністративного, господарського (арбітражного) судочинства з дотриманням процесуальних норм [14, с. 12; 14, с. 19; 14, с. 16; 14, с. 224; 14, с. 458; 14, с. 320].

Разом з тим, для більш чіткого і комплексного визначення поняття “судова влада” виникає потреба поєднати структурний і функціональний підходи, виходячи із сучасних уявлень про правосуддя як про вирішення соціально-політичних конфліктів (у широкому розумінні цього поняття), що виникають у суспільстві, та про суд, як орган, що здійснює у спеціальній процесуальній формі фун-

кцію соціально-політичного арбітражу для досягнення суспільного комфорту. За таких вихідних даних судову владу можна визначити як належне судам виключне владне повноваження вирішувати конфлікти правового характеру, що виникають у суспільстві, шляхом здійснення в межах спеціальної процесуальної форми правосуддя і прийняття рішень, обов'язкових для виконання всіма членами суспільства.

Звичайно, пропонується дефініція звужує багатогранність і глибину поняття “судова влада”, тому важливим є розкриття співвідношень таких понять, як судова влада, правосуддя та судочинство. Відповідно до частини 3 статті 124 Конституції України судочинство в Україні здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції, а згідно із статтею 1 Закону України “Про судоустрій України” органи судової влади здійснюють свої повноваження виключно на підставах, у межах та в порядку, передбачених Основним Законом. Судова влада реалізується шляхом здійснення правосуддя у формі цивільного, господарського, адміністративного, кримінального, а також конституційного судочинства. При цьому правосуддя в Україні здійснюється виключно судами (частина 1 статті 124 Конституції України).

Виходячи з наведеного: по-перше, здійснення правосуддя є виключною прерогативою суду. Повноваження судової влади можуть включати й інші функції, які відрізняють судову складову влади від виконавчої та законодавчої. Наприклад, Голова Верховного Суду України в межах повноважень, визначених Законом України “Про судоустрій України”, погоджує подання щодо утворення та ліквідації судів загальної юрисдикції; вносить подання: про призначення та обрання, звільнення з посад суддів, про призначення суддів на адміністративні посади тощо. Тобто, об'єм повноважень Голови Верховного Суду України ширший, ніж

здійснення судочинства. На нашу думку, це пояснюється тим, що функціонування судової влади як самостійної складової державної влади потребує і здійснення додаткових (допоміжних, забезпечувальних) видів діяльності.

По-друге, правосуддя — це основна функція судової влади, а соціальне призначення судової влади реалізується тільки у відповідній формі судочинства. Хоча в сучасній правничій літературі існують і інші точки зору. Так, В.А. Ржевський та Н.М. Чепурнова вважають, що “аналіз конституції та законів дозволяє зробити висновок, що в процесі діяльності судових органів створюється правова база для різноманітних форм існування судової влади, якими є: правосуддя, судове управління, судовий контроль у сфері виконавчої влади та судовий конституційний контроль” [15, с. 96]. Такої ж думки дотримується і В.О. Лазарева [16, с. 27]. Однак наведена позиція викликає суттєві заперечення. На наш погляд, некоректно ставити в один рядок правосуддя і судове управління, оскільки останнє є обов'язковим атрибутом будь-якої соціальної системи-організації і не має принципових відмінностей від управління в організаційних структурах виконавчої чи законодавчої влад. Крім того, вся діяльність, яка здійснюється в установленому законом порядку судочинства, є не що інше, як одна із форм правосуддя.

Судовий контроль дій (бездіяльності) та рішень органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування здійснюється в одній із зазначених у статті 1 Закону України “Про судоустрій України” форм судочинства. Ми вважаємо, що ця діяльність виходить за рамки правосуддя, оскільки предметом судового розгляду є законність адміністративно-правового відношення, що склалося між громадянином і органом виконавчої влади (органом місцевого самоврядування), а вимога громадянина чи іншого суб'єкта про визнання недійсним акта

управління слугує лише приводом для судового розгляду.

Крім того, на нашу думку, некоректним є виділення конституційного контролю у форму діяльності, що є відмінною від правосуддя. Частина 2 статті 1 Закону України “Про судоустрій України” говорить про реалізацію судової влади шляхом здійснення правосуддя у формі цивільного, господарського, адміністративного, кримінального та конституційного судочинства. Тобто, вітчизняний законодавець поставив конституційне судочинство в один рядок з іншими формами реалізації судової влади. Отже, судова влада, інституційно представлена системою судових органів, реалізує функцію правосуддя, а також ряд інших допоміжних функцій, які створюють умови для належного кадрового, матеріально-технічного, інформаційно-аналітичного, наукового тощо забезпечення судової діяльності.

Закони в переважній більшості знаходять своє місце в житті, дякуючи суду, оскільки їх норми проходять випробування судовою практикою. Суд отримує можливість оцінити закон з точки зору ідеалів правової держави і сприяти законодавцю в його вдосконаленні, виходячи із загальнолюдських уявлень про добро і справедливість, моральну довершеність і гуманність.

Століттями закріплювалося в свідомості українського народу уявлення про суд як репресивний орган, покликаний застосовувати санкції, карати і чим суворіше — тим краще. З цього приводу

А.Я. Вишинський ще до кульмінації репресій 30-тих років минулого століття зазначав: “Придушення і примус є виразом єдиної політики радянської держави” [17, с. 25]. Образ суду-поліцейського, суду-ката, на жаль і зараз ще живе у свідомості людей. Разом з тим, у правовій державі суду відводиться зовсім інша роль — від покликаний здійснювати соціальний контроль за законністю методів боротьби зі злочинністю, іншими правопорушеннями, захищати громадян від сваволі і беззаконня. Правова держава не може переступити через принципи й норми, покликані відповідним чином обмежувати її владу над людиною і суспільством. Суд пов’язаний правовими приписами і заборонами у своїй власній діяльності, але важливо, що він забезпечує правову пов’язаність інших державних органів, обов’язком яких є і піклування про громадян.

Таким чином, судова влада — це самостійна і незалежна складова державної влади, створена для вирішення на основі закону соціальних конфліктів між державою і громадянами, між громадянами, між громадянами і юридичними особами, між юридичними особами; захисту прав громадян у їхніх взаємовідносинах з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, їх посадовими (службовими) особами; контролю за дотриманням прав громадян при розслідуванні злочинів і проведенні оперативно-розшукової діяльності; встановлення юридично значимих фактів і станів.

Список літератури:

1. Самостоятельность и независимость судебной власти в Российской Федерации / Под ред. В.В. Ершова. — М.: ЮРИСТЪ, 2006. — С. 17. — 493 с.
2. История политических и правовых учений: Учебник для вузов. - изд. 2-е, стереотип. / Ред. В. С. Нерсесянц. — М.: Изд. группа ИНФРА.М-НОРМА, 1997. — С. 269-277. — 736 с.
3. Локк Дж. Сочинения: В 3-х т. М.: Юрид. лит., 1985. Т. 3. — С. 341. — 560 с.
4. Монтескье Ш. Избранные сочинения. — М.: Госполитиздат, 1955. — С. 290-291. — 799 с.

5. *Дмитриев Ю.А., Черемных Г.Г.* Судебная власть в механизме разделения властей и защите прав и свобод человека // Государство и право, 1997. — № 8. — С. 48.
6. *Руссо Ж.-Ж.* Избранные сочинения: Пер.с фр. — Москва: Гослитиздат, 1961. — С. 574. — 831 с.
7. *Баренбойм П.* Божественная природа судебной власти // Российская юстиция, 1996. — № 1. — С. 21-23.
8. *Шевчук С.* Дві концепції свободи і Україна // Дзеркало тижня, № 20 (189), 16-22 травня 1998 р. — С. 7.
9. *Mohl R.* Die Polizeiwissenschaft nach den Grundsätzen des Rechtsstaates. B.1-2. Tübingen, 1832 / Сокр. пер. А.А. Сальникова. М.: НОРМА, 1999. — С. 71. — 122 с.
10. *Магазинер Я.М.* Общая теория права на основе советского законодательства // Правоведение, 1999. — № 2. — С. 39-52.
11. *Фойницкий И.Я.* Курс уголовного судопроизводства. — СПб.: Альфа, 1996. — Т. 1. — С. 158. — 552 с.; Т. II. — 606 с.
12. *Познышев С.В.* Элементарный учебник русского уголовного процесса. М., 1913. — С.87-89. — 337 с.
13. *Борденюк В.І.* Судова влада як складова механізму держави та державного управління // Вісник господарського судочинства, 2005. — № 2. — С. 151.
14. Організація судових та правоохоронних органів: Навчальний посібник / За ред. І.Є. Марочкина, О.М. Толочка, Н.В. Сібільової. — Харків: Право, 2000. — С. 12. — 272 с.; *Коваль В.М.* Апеляційні суди в Україні: становлення і розвиток. — Автореф. дис... канд. юрид. наук. — Одеса, 2004. — 19 с.; *Рекецька І.Р.* Судова влада у контексті демократичної трансформації українського суспільства. — Автореф. дис... канд. юрид. наук. — Одеса, 2003. — 16 с.; *Брынецев В.Д.* Судебная власть (правосудие). Итоги реформ 1992 — 2003 г. г. на Украине. — Харьков, 2004. — 224 с.; *Чепурнова Н.М.* Судебная власть в Российской Федерации: проблемы теории и государственно-правовой практики. — Дисс... доктора юрид. наук. — Ростов на Дону, 1999. — 458 с.; *Пруттика Д.М.* Арбітражний суд: проблеми організації та діяльності: Монографія. — К.: Оріяни, 2000. — 320 с.
15. *Ржевский В.А., Чепурнова Н.М.* Судебная власть в Российской Федерации: конституционные основы организации и деятельности. М.: Юристъ, 1998. — С. 96. — 216 с.
16. *Лазарева В.А.* Судебная власть и ее реализация в уголовном процессе. — Самара: Самарский университет, 1999. — С.27. — 136 с.
17. *Вышинский А.Я., Ундревич В.С.* Курс уголовного процесса. М., 1934. — Т.1 — С. 25. — 214 с.

РЕЗЮМЕ

В статье анализируются вопросы судебной власти и ее место в теории разделения властей.

SUMMARY

The article examines the issues of judicial power and its place in the theory power division.

Рекомендовано кафедрой теорії та історії держави і права

Отримано 10.04.06